

Pedreres fundacionals

Els primers pedrers a les terres de Girona

Els materials lapidis més emprats a les comarques gironines en l'època romana varen ser els gresos dels dos districtes pedrers de la «Formació Folgueroles», on s'explotà aquest recurs a l'entorn de Girona.

Text > **JORDI OLIVER**, doctor en arqueologia, investigador adscrit a l'ICAC

Ja en època antiga, la pedra de Girona era utilitzada per a la construcció i, fins i tot, va gaudir d'un comerç regional, com posen de manifest diversos objectes procedents de la ciutat romana d'Empúries: una placa epigràfica, una pica d'aigua ornamental o les grans lloses que delimitaven l'impluvi de la casa número 1.

Tanmateix, la pedra més emprada en època romana, tant a Girona com a bona part del seu entorn, eren els gresos de la «Formació Folgueroles». Es tracta d'una roca arenosa d'origen detrític, formada en un medi marí poc profund de fa més de quaranta milions d'anys, relacionada amb els dipòsits deltaics del bartonià (eocè). Una característica exclusiva d'aquesta formació de gresos és la presència de glauconita

(mineral de tonalitat turquesa), la qual es pot copsar a simple vista.

A la demarcació de Girona, aquests gresos afloren a cavall de les comarques del Baix Empordà i el Gironès, amb nombroses pedreres detectades al territori. Les empordaneses ja eren explotades des d'època ibèrica, amb les pedreres localitzades a l'entorn de Canapost i Peratallada (Clots de Sant Julià i Muntanya d'en Torró, respectivament).

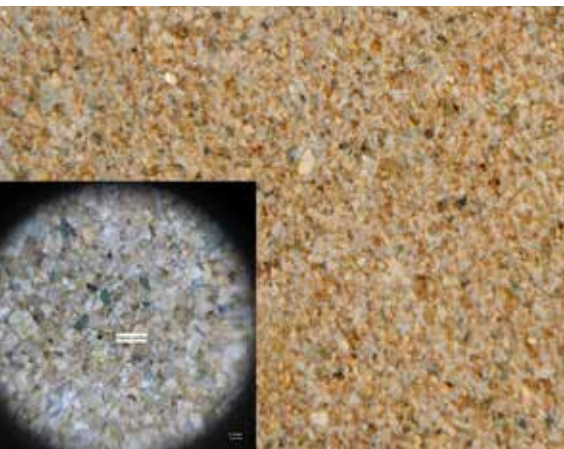
Pel que fa a l'entorn de Girona, aquesta roca aflora entre Taialà i Sarrià de Dalt, amb pedreres identificades al paratge de la masia de Torre de Taialà, en l'un, i al sud del volcà d'en Guilana, en l'altre. L'inici de les explotacions d'aquestes pedreres, almenys les de Sarrià de Ter, se situa en les reformes de monumentalització que van afectar el poblat ibèric de la Muntanya de Sant Julià de Ramis, a la segona meitat del segle II aC. En concret, la construcció d'un temple de tipus itàlic a la part més elevada del poblat, íntegrament erigit amb blocs paral·lelepèdics d'aquest material lapidi.

En ambdós districtes, la majoria de les pedreres formen una planta el·líptica i, en alçat, la part més inferior de la paret tendeix a eixamplar-se, de tal manera que adquireixen un aspecte d'esplug. Aquest fet tindria a veure amb la millor qualitat de la roca en profunditat, en no ser alterada. Són en aquests punts més protegits de les inclemències del temps on es conserven millor les marques deixades pel treball de les

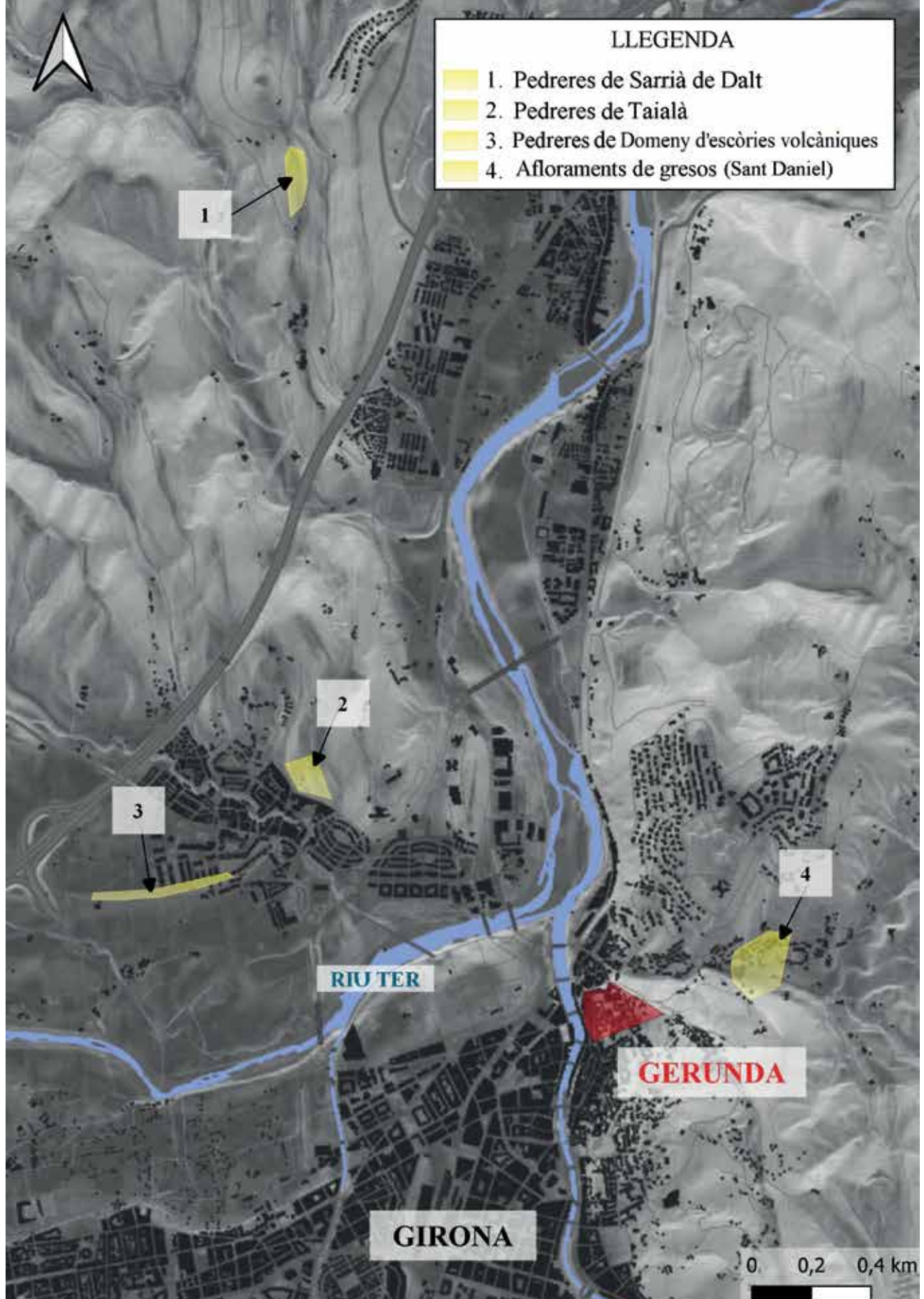
escodes dels picapedrers. Totes aquestes característiques de l'explotació són coincidents amb les identificades en altres pedreres, com ara la dels Clots de Sant Julià. També, una característica comuna en tots aquests centres és la detecció de traces de blocs paral·lelepèdics —negatius o blocs abandonats a mig extreure—, de les quals s'han observat, així mateix, evidències d'extracció de blocs cilíndrics de moleres, segurament en època moderna.

A propòsit de les pedreres de Taialà, es tracta d'un conjunt format per sis fronts d'explotació, el més monumental dels quals és el clot just al costat de la gran masia fortificada que dona nom al paratge. Tanmateix, segurament en l'indret van existir més pedreres, avui desaparegudes per la urbanització de la zona. Un càlcul aproximat permet establir que el volum extret de roca en el conjunt d'aquestes explotacions se situa entre els 700-800 m³.

Pel que fa a les pedreres de Sarrià de Dalt, un total de nou fronts d'explotació de planta el·líptica formen el conjunt. Els clots de dimensions més grans presenten un diàmetre que oscil·la entre els 20 i 25 m i una profunditat a l'entorn de 10 i 15 m, per bé que el subsol està reomplert de runa i sediment. Cada pedrera té una rampa pròpia per efectuar l'entrada i sortida del personal i del material extret. La majoria d'aquestes rampes estan obertes a l'entorn d'un antic camí, avui dia menjat per la vegetació. Així mateix, cal observar que molts dels clots estan

>> Detall macroscòpic d'una mostra de gres de la «Formació Folgueroles», en què s'evidencia la glauconita. (Foto: JORDI OLIVER)

>> Mapa en què se senyalen les pedreres de gresos de la «Formació Folgueroles» de l'entorn de Girona i altres materials lapidis usats a la ciutat (més enllà de la pedra de Girona). (Il·lustració: ANA IRLES-QUIRANT)

interconnectats a través de passadissos interns. És probable que, amb el pas del temps, s'haguessin unit dos fronts independents. Un càlcul apro-

ximat permet establir que el volum extret de roca en el conjunt d'aquestes explotacions sarrianenques vorejaria els 1.200-1.400 m³. L'entitat de l'explo-

tació ens porta a raonar que es tracta del principal centre de producció en època romana d'aquests gresos a tot el territori de Gerunda.